

การจำกัด อิทธิพลของชาวจีน ในสมัยรัชกาลที่ ๖

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏว่ามีเหตุการณ์ที่น่าศึกษาอยู่ไม่น้อย เหตุการณ์บางอย่างได้กลายเป็นชนวน หรือแรงกดดัน ของการปฏิวัติเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ แม้ว่าวิธีการบริหารการปกครองของพระองค์ท่านไม่จัดว่ามีลักษณะพิเศษก็ตาม แต่พระราชโบายทางการเมืองก็ทำให้ชนศึกษาชั้นคว่ำอยู่ไม่น้อย

พระราชโบายเกี่ยวกับการจำกัดอิทธิพลชาวจีน นอกจากจะศึกษาจากพระราชกรณียกิจ แล้ว ยังวิเคราะห์ได้จากบทพระราชนิพนธ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์พระราชดำริตลอดจนมูลเหตุในการจำกัดอิทธิพลชาวจีน เพื่อจะได้นำไปสู่ข้อยุติตามสมมติฐาน

พระราชดำริกับมูลเหตุของการจำกัดอิทธิพลชาวจีน

จากเอกสารต่างประเทศ และหนังสือของ ชาวต่างชาติ ได้กล่าวถึง ชาวจีนใน แถบเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ไว้ว่ามีอิทธิพลต่อชุมชนทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม^๑ ซึ่งมีบทบาท ตั้งแต่สมัยโบราณนานมาแล้ว

มูลเหตุในการจำกัดอิทธิพลชาวจีนกับพระราชดำริหรือพระราชประสงค์นั้น คิดว่าควรที่จะวิเคราะห์ควบคู่ไปด้วยกัน ซึ่งวิเคราะห์แยกได้เป็น ๓ ทาง คือ ทางสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ

๑. มูลเหตุทางสังคม

มีหลักฐานพอจะเชื่อถือได้ว่า ชาวจีนเดินทางเข้ามาประเทศไทยก่อนสมัยสุโขทัยแล้ว^๒ ปรากฏว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ จีนเป็นชนหมู่น้อย (Minority Group) ที่มีจำนวนใหญ่ที่สุด และมีลักษณะ

๑. โปรดอ่าน William G. Skinner, *Chinese Society in Thailand: An Analytical History* (New York: Cornell University Press, 1957).

๒. ชน สุพรรณิน ได้เสนอหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า ได้มีการรุกรานเครื่องลายครามของจีน ซึ่งทำขึ้นสมัยราชวงศ์ซ่ง ที่จังหวัดนครราชสีมา

เด่นประการหนึ่งก็คือ อัตราการเพิ่มของประชากรจีนในประเทศไทยสูงและเร็ว^๓ ยิ่งกว่านี้ชาว
จีนยังเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อยทางเชื้อชาติ (Ethnic Subculture) ซึ่งมีความภาคภูมิใจต่ออารยธรรม
อันเก่าแก่ของชาติตน จึงทำให้ชาวจีนจำนวนไม่น้อยคิดว่าชาวเอเชียในประเทศอื่น ๆ มีวัฒนธรรม
ต่ำกว่าตน^๔ ชุมชนจีนในประเทศไทยได้รวมตัวกันจัดระเบียบทางสังคม (Socialization) เป็นอย่าง
ดี^๕ ชาวจีนยังเกาะกลุ่มกันอย่างใกล้ชิดต่อกันต่าง ๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์ช่วยเหลือกัน
เอง^๖ อาทิเช่น สมาคมซ้อสกุล สมาคมการกุศล สหภาพกรรมกรจีนโพ้นทะเลตั้งขึ้นในปี พ.ศ.
๒๔๕๐^๗

เมื่อชุมชนได้รวมกันเป็นระเบียบเช่นนี้ ย่อมกลายเป็นปัญหาสังคมที่น่าวิตกสำหรับเมือง
ไทยเกี่ยวกับปัญหาสังคมชั้น หรือทำให้เกิดเมืองจีนขึ้นในประเทศไทยดังเช่น China Town ที่
ซานฟรานซิสโก ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เมื่อครั้งยังดำรงพระยศ
เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารได้เสด็จไปพบเห็นมาแล้ว และทรงรู้สึกฝังครึ้ง
พระทัยมาก เราพอจะวิเคราะห์พระราชดำรินี้ ได้จากบทพระราชานิพนธ์ ดังต่อไปนี้:-

“.....ข้าพเจ้าได้ไปยังเมืองซานฟรานซิสโก.....

ได้มีโอกาสไปเที่ยวในเมืองตอนที่มีจีนอยู่...เมื่อพิจารณา
ดูแล้วก็เหมือนกับอยู่ในเมืองจีนทุกประการไม่มีผิดอะไรเลย.....
และทำให้ข้าพเจ้าทวนระลึกถึงเมืองไทยทันที เมื่อมานึกดู
ข้าพเจ้าเข้าใจว่าน่าจะเป็นเพราะได้ไปเห็นที่นั่นเอง ซึ่งทำให้
ปัญหาเรื่องคนผสมนี้ฝังอยู่ในสมองของข้าพเจ้า และ

๓. โปรดดู William G. Skinner, *op. cit.*, p.62-74.

๔. กมล จันทรส (แปลและเรียบเรียง), *อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล* (พระนคร: โอเดียนสโตร์
๒๕๐๖), หน้า ๘๗

๕. Richard J. Coughlin, *Double Identity: The Chinese in Modern Thailand* (Hong-Kong
University Press, 1960), p. 127. มีใจความว่า:

“แหล่งชุมชนของชาวจีนในที่หนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วยสถานที่
ประกอบธุรกิจ การค้า ตลาด โรงงาน และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
เช่นร้านอาหาร โรงยาสูบ โรงการพนัน สำนักพิมพ์โสเภณี ตลอดจน
จนโรงแรมหรูเหล่านี้ได้กลายเป็นจุดศูนย์กลางของสังคมไทยด้วย”

๖. กมล จันทรส *เล่มที่อ้างแล้ว* หน้า ๘๘-๘๙, ๒๘๖-๓๓๗.

๗. ตอนที่ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ๒๔๕๐ นั้น ใช้ชื่อว่า สมาคมอุทิศการกุศลและพาณิชย์

ทำให้ข้าพเจ้าต้องระเบิดคังแจ้งอยู่ในหนังสือพิมพ์เนื่อง ๆ

แต่นั้นมา.....”

คังนั้นจึงพิจารณาได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเกิดแรงบันดาลพระทัยในการจำกัดสิทธิพลชาวจีนมาก่อนการเสด็จขึ้นเถลิงราชสมบัติแล้ว พระองค์ยังทรงแสดงข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องสังคมชั้น ๆ ว่าเป็นสิ่งอันไม่ต้องพระราชประสงค์อย่างยิ่ง ดังที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในเรื่อง ถูกบังคับให้เป็นจีน ตอนหนึ่งว่า:

“.....เมื่อมีพยานอยู่อย่างชัดเจนว่า มีเงินบางพวกต้องการเพาะ “ไทยผสม” ขึ้นไว้ในเมืองเราเช่นนี้ จะว่าข้าพเจ้าพูดไปเพราะเกลียดจีนๆ?”

และข้อความอีกตอนหนึ่งในเรื่องเดียวกันว่า :

“ข้าพเจ้าไม่อยากจะพูดมากไปอีก แต่ในที่สุดนี้ ขอให้ท่านตรองดูเถิดว่าการบังคับเด็กที่ใจสมัครเป็นไทยให้เป็นจีนเช่นกล่าวมานั้นเป็นของควรแลๆ?.....”

จากตัวอย่างข้างยกมาแสดงนี้ ทำให้มองเห็นถึงมูลเหตุของการจำกัดสิทธิพลทางสังคมว่าไม่ทรงปรารถนาที่ปล่อยให้เกิด “เมืองจีน” ขึ้นขึ้นในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ถ้าจะวิเคราะห์ถึงความหมายอันลึกกลงไป ก็อาจจะตีความได้ว่าทรงมีพระราชประสงค์ต้องการผสมกลมกลืนชาวจีน

๒. มูลเหตุทางการเมือง

ในสมัยก่อน ๆ ชาวจีนเกี่ยวข้องกับวิถีทางการเมืองไม่สู้เด่นชัดนัก ปรากฏว่าสมาคมอั้งยี่แพร่หลายตั้งแต่รัชกาลที่ ๓ ซึ่งก่อความสงบสุขของบ้านเมือง เป็นปัญหาแก่ฝ่ายปกครอง ต่อมาลัทธิขงจื๊อของจีนได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชาวจีนในประเทศไทย กล่าวคือ ดร. ชุนยัคเซ็น เดินทางไปตามประเทศต่าง ๆ ทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเรียกรายเงินจากชาวจีนโพ้นทะเลใช้ในการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์แมนจู ซึ่งส่งผลให้ชาวจีนภายในประเทศบางส่วนเกิดความตื่นตัวด้าน

๑. “บัญชานายคุณีย์ (ชาวอเมริกัน)”, ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงสุวรรณถึกชานานู (พระนคร: นวนิพนธ์การพิมพ์, ๒๔๕๘) หน้า ๑๐๒.

๒. พลกุล อังกินันทน์, บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรินิพนธ์, เสนอต่อวิทยาลัยวิชาการศึกษา ๒๔๐๔ (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพแม่กิมฮวย คุณาวิน) หน้า ๔๖.

๓. กมล รัตนกรศรี, เข็มทองแล้ว หน้า ๑๑๔.

การเมือง และใน พ.ศ. ๒๔๕๓ ชาวจีนในกรุงเทพฯ ได้นัดหยุดงานประท้วงรัฐบาล เนื่องจากไม่พอใจที่รัฐบาลไทยเรียกเก็บเงิน "ค่าแรงผูก" เพิ่มขึ้นจากเดิม^{๑๑} จึงเป็นเหตุให้เกี่ยวพันถึงการเมืองระหว่างประเทศด้วย และผลสะท้อนทางการเมืองนี้ ได้สืบเนื่องถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เสด็จขึ้นครองราชย์ ก็ทรงตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องลดอิทธิพลของชาวจีน ปรากฏว่าในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกขบวนแห่เสด็จพระนคร ได้เสด็จผ่านไปทางย่านชาวจีนในกรุงเทพฯ ด้วย ทรงมีพระราชดำรัสตอบพ่อค้าจีนตอนหนึ่งว่า

“เรามีความพอใจอย่างยิ่งที่ได้ยินถ้อยคำ
สำแดงความรู้สึกของท่านทั้งหลาย ผู้เป็นหัวหน้า
จีนพานิช ว่าพวกจีนได้รับความยุติธรรมสม่ำเสมอ
ตลอดมา ส่วนตัวเราเองก็ได้ตั้งมั่นไว้
ในใจว่า เราจะดำเนินตามเยี่ยงบรรพบุรุษ
ของเรา.....”^{๑๒}

ด้วยเหตุนี้ จึงถือได้ว่าเป็นการแสดงพระราชประสงค์ออกมาว่าพระองค์ไม่ทรงทำการใด ๆ เป็นการรุนแรงแก่ชาวจีน นอกจากจะใช้วิธีการละมุนละม่อม หรือการผสมกลมกลืนนั่นเอง

๓. มูลเหตุทางเศรษฐกิจ

ชาวจีนมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยมาช้านานแล้ว การค้าขายกับต่างประเทศของไทยตั้งแต่โบราณกาลจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประเทศสำคัญคือจีน ภายหลัง พ.ศ. ๒๓๙๘ การค้าขายกับต่างประเทศเพิ่มขึ้น^{๑๓} อย่างไรก็ตามการค้ากับต่างประเทศมิได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจหลัง พ.ศ. ๒๓๙๘ ถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ดำเนินไปอย่างรวดเร็วไม่ได้^{๑๔} การค้าขายตกอยู่ในมือของชาวจีนและชาวตะวันตก^{๑๕} ส่วนชาวไทยนั้นนิยมรับราชการกับทำไร่

๑๑. พลกุล อังกินันท์ เล่มที่อ้างแล้ว หน้า ๑๓๒, ๑๔๔.

๑๒. จดหมายเหตุ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๖, (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๖) หน้า ๑๘๕.

๑๓. ภายหลังเช่น The Bowring Treaty แล้วประเทศไทยได้เปิดประตูการค้ากับนานาประเทศอย่างกว้างขวาง

๑๔. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, “พัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทยก่อนสงครามโลก ครั้งที่สอง”, *สังคมศาสตร์*, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๑๐).

๑๕. J.C. Ingram, *Economic Change in Thailand Since 1850-1970*, (Oxford University Press, 1971).

โดยา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ก็ทรงตระหนักถึงที่ทรงวิจารณ์ว่า คนไทยมีนิสัยชอบ
รับราชการจะกลายเป็นผลเสียต่อประเทศ เพราะชาติต้องการคนทุกอาชีพ ทุกระดับไม่ว่าชาวนา
ชาวสวน พ่อค้า ช่าง และข้าราชการ ซึ่งปรากฏอยู่ใน บท ๔ "ความนิยมเป็นเสมียน" ในบท
พระราชนิพนธ์ โคลนคิดลือ

ดังนั้น จากมูลเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น จึงจำเป็นที่จะต้องจำกัดอิทธิพล
ของชาวจีน โดยเฉพาะการผสมกลมกลืนชาวจีน

วิธีการจำกัดอิทธิพลของชาวจีน

พระราชโองบายของรัชกาลที่ ๖ ในการจำกัดอิทธิพลชาวจีนนั้น ศึกษาและวิเคราะห์ได้จาก
บทพระราชนิพนธ์ และพระราชกรณียกิจต่าง ๆ เกี่ยวกับการที่จะลดอิทธิพลของชาวจีน ซึ่งแสดง
ผลทางผสมกลมกลืนด้วย

๑. พระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับการจำกัดอิทธิพลชาวจีน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะคลี่คลายสถานการณ์ของบ้านเมือง โดย
เฉพาะทางด้านการเมือง การปกครองประเทศ ซึ่งเป็นภาระอันหนักพระราชหฤทัยอยู่มาก

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแผ่นดิน วิธีปฏิบัติราชการระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับเสนาบดีย่อมมีการ
เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ปรากฏว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เสด็จขึ้นครองราชย์นั้นเสนาบดี
ส่วนใหญ่มิมีพระชันษาและอายุมากกว่าพระองค์ท่านถึงคนละรุ่นทีเดียว ย่อมมีผลทำให้ความสัมพันธ์
ระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับเสนาบดีต่างกับรัชกาลก่อน^{๑๖} ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เห็นว่าต่อมา
รัชกาลที่ ๖ ได้ทรงสร้าง "คนของพระองค์ท่าน" ขึ้นในวงราชการ ซึ่งพระราชโองบายทางการเมือง
บางประการก็เปลี่ยนไปจากรัชกาลก่อน

อนึ่ง การลดอิทธิพลชาวจีนก็เป็นรัฐประศาสนนโยบายอย่างหนึ่งที่ต่างจากแต่ก่อน พระองค์
ได้ดำเนินนโยบายนี้ตั้งแต่ต้นรัชกาลเลยก็ว่าได้ พระราชกรณียกิจในการจำกัดอิทธิพลชาวจีนจะแบ่ง
การวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ทางคือ

ก. พระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งแสดงผลการผสมกลมกลืนชาวจีน

พระราชบัญญัติสัญชาติพระพุทธศักราช ๒๔๕๖^{๑๗} นับเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนด
คุณสมบัติและสิทธิการเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย ข้อที่ ๓ ของมาตราที่ ๓ ได้ระบุว่าบุคคลผู้ได้

๑๖. ประพันธ์ กริ่งรงค์ *ชีวิตและงานของอัครมหา*. (พระนคร : วัดเทพศิรินทร์, ๒๕๐๖) หน้า ๓๔๘.

๑๗. *กฎหมายรัชกาลที่ ๖ ร.ศ. ๑๓๐*. (พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.) หน้า ๒๗๔

กำเนิดในพระราชอาณาจักรสยามให้ถือสัญชาติไทย ขอนเองมีผลครอบคลุมไปถึงลูกหลานจีนซึ่ง
เกิดในเมืองไทยด้วย จึงเป็นการผสมกลมกลืนชาวจีนในเมืองไทยให้กลายเป็นคนไทย พระราช
บัญญัติสัญชาติขึ้นเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุด เพราะว่ามันนอกจากได้เปิดโอกาสให้คนที่มีสิทธิถือสัญชาติ
ไทยไว้กว้างขวางมากแล้ว ยังมีข้อกำหนดข้อบังคับในการที่พลเมืองของชาติจะเปลี่ยนหรือโอนสัญชาติ
ไปถือสัญชาติอื่นไว้ในมาตราที่ ๕ ว่า “นอกจากข้อบัญญัติในมาตราที่ ๔ และมาตรา ๑๐”
คนไทยจะสละสัญชาติไทยโดยวิธีแปลงชาติใดๆโดยวิธีอื่นใด ๆ มิได้ เว้นไว้แต่ผู้นั้นจะ
ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลแล้ว”

ในปี ๒๔๕๒ รัฐบาลแมนจูของจีนได้ประกาศใช้กฎหมายสัญชาติฉบับใหม่โดยยอมรับ
รับบุตรที่เกิดจากบิดาซึ่งเป็นจีนให้เป็นจีนตามพ่อไปด้วยไม่ว่าจะถือกำเนิด ณ ที่ใด นอกหรือใน
ประเทศจีนก็ตาม^{๑๘} เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัติสัญชาติที่รัชกาลที่ ๖ ทรงประกาศใช้ จึงมีผล
ช่วยบดบังการอ้างสิทธิของกฎหมายสัญชาติที่รัฐบาลจีนใช้ ทำให้ชาวจีนเกิดความรู้สึกว่รัฐบาล
ไทยไม่ได้ทอดทิ้งพวกตน และยังยอมรับความเป็นพลเมืองของพวกตน โดยที่สัญชาติย่อมช่วย
ผูกพันทางการเมืองและทางจิตใจระหว่างบุคคลกับรัฐ^{๒๐} ด้วยเหตุนี้เองจึงมีผลต่อการผสมกลมกลืน
ชาวจีนอย่างคึกคัก

พระราชบัญญัตินามสกุลพระพุทธศักราช ๒๔๕๖^{๒๑} สมัยก่อนชาวไทยไม่นิยมใช้นามสกุลกัน
ส่วนชาวจีนและชาวตะวันตกใช้นามสกุลกันมานาน โดยเฉพาะชาวจีนมีความรู้สึกนับถือชื่อสกุลกัน
มาก เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัตินี้จึงส่งเสริมให้ชาวไทยเกิดความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดสืบสกุล
และผูกพันในหมู่เครือญาติมากยิ่งขึ้น ในมาตราที่ ๓ บ่งไว้ว่า “ชื่อคนไทยทุกคนต้องประกอบด้วย
ชื่อตัวและชื่อสกุล” นอกจากนี้ยังมีผลทำให้ชาวจีนเปลี่ยนจากการใช้แซ่เป็นนามสกุลแบบไทยได้
อีกด้วย

๑๘. มาตราที่ ๔ “หญิงไทยผู้ที่ได้ทำงานสมรสกับคนต่างประเทศ ย่อมสละสัญชาติไทยแม้ว่ามี
กฎหมายแห่งสัญชาติผู้ว่าบัญญัติให้หญิงนั้นถือเอาสัญชาติของสามีได้”

มาตราที่ ๑๐ “คนไทยที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลแล้ว เข้าถือเอาสัญชาติต่างประเทศใด ถ้าว่า
กฎหมายสัญชาติต่างประเทศนั้น มีข้อความยอมขยายตลอดถึงบุตรภรรยาของผู้นั้นด้วย บุตร
ภรณยานั้นย่อมสละสัญชาติไทยตามกัน”

๑๙. กมล จันทรส อธิพลของชาวจีนในทัศนะ. (พระนคร : โอเคียนสโตร์, ๒๕๐๖) หน้า ๑๘๘

๒๐. วิเชียร วัฒนคุณ กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล. (พระนคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์,
๒๕๐๕) หน้า ๕๔

๒๑. กฎหมายรัชกาลที่ ๖ ร.ศ. ๑๓๐, (โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.) หน้า ๒๕๒

ยังคงยืนยันยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสกุลแก่ชาวไทยอย่างกว้างขวาง ปรากฏว่าการพระราชทานนามสกุลยังแผ่ขยายไปถึงชาวต่างชาติ ได้ทรงใช้ความพยายามในการแปลงภาษาของต่างชาตินั้นๆ ให้เป็นศัพท์สำเนียงไทย^{๒๒} ดังเช่นบรรพบุรุษเป็นจีนแท้แล้ว บุครหลานก็ได้รับพระราชทานนามสกุลเป็นไทยว่า "เลาหะ" ถ้าแซ่เข้ ก็แปลงเป็น "ฮัควะ" เป็นต้น และมีชาวจีนเป็นจำนวนมากได้รับพระราชทานนามสกุล ไม่ว่าจะเป็นขุนนางข้าราชการ แม้แต่ราษฎรสามัญก็ตาม^{๒๓} แสดงให้เห็นว่าชาวจีนสนใจการใช้นามสกุลไทยกันแพร่หลายไม่น้อย นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีของการผสมกลมกลืนในระยะแรกเช่นกัน

พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร พระพุทธศักราช ๒๔๖๑^{๒๔} มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ จัดการควบคุมและปกครองโรงเรียนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ซึ่งมีผลควบคุมถึงโรงเรียนจีนด้วย เนื่องจากว่าตอนปลายรัชกาลที่ ๕ ชาวจีนมีการตื่นตัวทางชาตินิยมเพราะพรรคก๊กมินตั๋งนำเข้ามาเผยแพร่ ชาวจีนในประเทศไทยจึงเกิดสนใจการเมืองของประเทศจีน จึงรุกรานไปถึงวงการศึกษากลับ^{๒๕} พระราชบัญญัตินี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ไว้วางใจต่อการแทรกซึมของพวกสมัคมาลลับว่า จะเข้าไปมีส่วนหนุนหลังโรงเรียนจีนอาจดำเนินการอบรมสั่งสอนให้เด็กนักเรียนจีนไม่ชอบไทย แต่ให้นิยมจีนแทน ดังปรากฏข้อความในมาตราที่ ๑ ว่า "บุคคลจะพึงตั้งโรงเรียนได้..... เป็นผู้ไม่เคยต้องโทษอาญา เพราะความผิดกบฏ ประทุษร้ายต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแลแผ่นดิน.....ผิดฐานเป็นโจรข่องสุ่มคุมเข้าเป็นอภัย....."

นอกจากนี้ตามมาตราที่ ๔ ยังกำหนดว่า ผู้จัดการโรงเรียนต้องมีความรู้ภาษาไทยพอสมควรด้วย มาตราที่ ๑๔ กำหนดให้โรงเรียนราษฎรทั่วราชอาณาจักรต้องจัดสอนนักเรียนให้อ่านเข้าใจภาษาไทย เรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนปลูกฝังความจงรักภักดีต่อชาติไทยด้วย ซึ่งมาตรานับว่ามีสำคัญที่สุดในพระราชบัญญัตินี้ เพราะเท่ากับว่ารัฐบาลได้กำหนดการเรียนการสอนในโรงเรียนจีน ทำให้ลูกหลานจีนเกิดความสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย

๒๒. จมื่นอมรรตวนารักษ์ พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องกำหนดนามสกุล เล่ม ๑. (พระนคร : กุศลสภา, ๒๕๑๑) หน้า ๒๖

๒๓. มีรายการนามสกุลพระราชทานเป็นจำนวนมากในหนังสือของจมื่นอมรรตวนารักษ์ ตามเชิงอรชรที่แล้ว

๒๔. เสถียร ลายลักษณ์ และคนอื่นๆ (รวบรวม). ประชุมกฎหมายประกาศ เล่ม ๓๑-๓๒ พ.ศ. ๒๔๖๑ ถึง ๒๔๖๒. (พระนคร : นิกรเวสต์, ๒๕๗๗). หน้า ๑๐๖.

๒๕. พลทศ อังกินันท์, บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ปรินต์งานพิมพ์เสนอต่อวิทยาลัยวิชาการศึกษา, ๒๕๑๔. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพคุณแม่กิมฮวย คุณวรินทร์ ๒๕๑๕). หน้า ๔๓-๔๖.

และเป็นคนไทยด้วย กล่าวคือภาษามีอิทธิพลต่อความคิดและจิตใจของคนเรามาก การกำหนดให้นักเรียนในโรงเรียนจีนได้เรียนรู้และใช้ภาษาไทยได้แล้ว จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนแนวความคิด (concept) อย่างไทย แล้วจะทำให้เด็กยอมรับวิถีชีวิตแบบไทยได้ง่ายขึ้นในอนาคต การกลายเป็นคนไทยก็ง่ายขึ้นด้วย เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัติจึงมีผลต่อการผสมกลมกลืนที่สำคัญมาก

พระราชบัญญัติประถมศึกษา พระพุทธศักราช ๒๔๖๔^{๒๖} มีข้อบังคับให้เด็กที่มีอายุตั้งแต่ ๗ ปีบริบูรณ์ ต้องเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาจนอายุ ๑๔ ปีบริบูรณ์ แต่สำหรับบางท้องถิ่นที่อายุอาจเขยิบขึ้นเป็น ๘ ปี ๙ ปี หรือ ๑๐ ปี เท่ากับว่าเด็กจีนในประเทศไทยอยู่ในข่ายถูกบังคับให้เข้าโรงเรียนเมื่อถึงเกณฑ์อายุ และพระราชบัญญัตินี้ยังครอบคลุมไปถึงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ด้วย จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมการศึกษา มีการสร้างโรงเรียนในสมัยพระองค์อย่างกว้างขวาง^{๒๗} การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยกล่อมเกลาร่างใจของลูกหลานจีนให้เกิดความรักและความรู้สึกเป็นไทยได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น จากพระราชบัญญัติที่ยกมากล่าวถึงนี้ ทำให้เห็นว่าเป็นวิธีการลดอิทธิพลชาวจีนได้อย่างละมุนละม่อมค่อยเป็นค่อยไป และยังมีผลต่อการผสมกลมกลืนชาวจีนอีกด้วย

ข. การพระราชทานยศบรรดาศักดิ์ เครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ชาวจีน

ยุคของรัชกาลที่ ๖ เป็นสมัยที่มีขุนนางมากที่สุดสมัยหนึ่งก็ว่าได้ เพราะว่าทรงแต่งตั้งขุนนางใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก คงเป็นพระราโชบายของพระองค์ในอันที่จะสร้าง "คนของพระองค์ท่าน" ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นอย่างหนึ่ง ปรากฏว่ามีคนหลายสาขาอาชีพด้วยกัน เช่น ข้าราชการ พ่อค้า และศิลปิน พ่อค้าจีนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ก็มาก เป็นต้นว่า พระยาภิรมย์ภักดี พระยาภักดีนรเศรษฐี หลวงสรรพพานิช หลวงประดิษฐบาทุกา (เจ้าของห้างแข่งขงช่างทำรองเท้า)

ในรัชกาลนี้มีขุนนางจีนแวดล้อมอยู่ในราชสำนักเป็นอันมาก มีการพระราชทานเข็มข้าหลวงเติมแก่ขุนนางจีน พระราชทานยศ ตลอดจนเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ขุนนางและพ่อค้าจีน

๒๖. เสถียร ลายลักษณ์ และคนอื่น ๆ (รวบรวม). พระชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๑๓-๑๔ พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึง ๒๔๖๔. (พระนคร ; นิกเวอร์ซ, ๒๔๗๗). หน้า ๒๐๗
๒๗. โปรดอ่าน "ทรงบำารุงการศึกษา" ใน ชีวิตและผลงานของอัครพาทู ของประพันธ์ ถวิลรงค์. หน้า ๔๒๓-๔๔๕ และ ๔๖๓-๔๘๗.

อย่างกว้างขวาง^{๒๘} ดังนั้นจึงก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ทั้งยังทำให้เกิดความรู้สึกเป็นคนไทยด้วย เนื่องจากว่าชาวจีนมีความศรัทธายิ่งต่ออาชีพรับราชการโดยเฉพาะได้เป็นขุนนางอยู่แล้วแต่โบราณกาลมา

๒. บทพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ ที่เกี่ยวกับชาวจีน

ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงพระราชนิพนธ์วิจารณ์โจมตีชาวจีนเป็นบทความต่าง ๆ จำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะในบทความที่ทรงใช้พระนามแฝงว่า "อัครพาทย์" บทพระราชนิพนธ์ เช่น "ยิวแห่งบูรพาทิศ" "ลัทธิเอาอย่าง" "โคลนตมดื้อ" "วังต้องค์ใหม่" "การกายหน้าในเมืองจีน" และ "ทฤษฎีโดยอาชีวะ" เป็นต้น

การโจมตีนั้นวิเคราะห์ได้ ๒ ประเภทคือ ทรงวิจารณ์การเมืองในเมืองจีนและทรงโจมตีชาวจีนในเมืองไทย ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งในการลทธิทิพผลของชาวจีน โดยใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลาง และทรงใช้บทความวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ด้วยพระโวหารอันคมคายแต่ครั้นตั้งเช่น

"ในที่นี้ถ้าพวกรักษาชาติของเมืองจีนจะหย่อนตัวลงมารับก้าน
ของข้าพเจ้าได้แล้ว ข้าพเจ้าก็จะใคร่เตือนสติให้เป็นก้านอย่างหนึ่ง คำเตือนสติ
นี้ ข้าพเจ้าจะขอกล่าวตามคำแนะนำอันคมคายของตอกเบิ้ลล์ ซึ่งให้ไว้แก่
เวอริยีส ในบทละครของท่านจีนตงกวีเซตส์เบียร์ว่า *ธรรมดาม้าตัวเดียว
จะขี่ข้างหน้าทั้งสองคนไม่ได้ คนหนึ่งต้องอยู่ข้างท้าย*"^{๒๙}

อนึ่ง ชาวจีนในเมืองไทยที่ทรงเขียนโจมตีวิเคราะห์ได้ ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ จีนที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมของจีน ไม่ยอมเปลี่ยนเป็นไทยพวกหนึ่ง จีนที่ตั้งตนทำการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมจีนพวกหนึ่ง และจีนที่สนใจการเมืองในเมืองจีนหรือส่งเงินไปช่วยเหลือก๊กมินตั๋งหรือพวกหนังสือพิมพ์จีนอีกพวกหนึ่ง

ข้อควรสังเกตคือ จีนซึ่งไม่ได้ทรงโจมตีคือ พวกขุนนางจีนในราชสำนัก ตลอดจนพ่อค้าจีนที่ใฝ่รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

๒๘. โปรดอ่าน ประกาศต่าง ๆ ใน *ราชกิจจานุเบกษา* ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้

๒๙. "ทฤษฎีโดยอาชีวะ" จงจ. *ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว* (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงสุวรรณภักดีจำนวน ๒๔๔๘). หน้า ๘๒.

การวิเคราะห์การจำกัดสิทธิพลชาวจีนของรัชกาลที่ ๖

เมื่อศึกษาบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับชาวจีนแล้วจะเห็นว่ามัลักษณะ "กต" (Depress) ชาวจีนอย่างเต็มที่ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชกรณียกิจในการจำกัดสิทธิพลชาวจีนทั้งหลายแล้วนั้น เป็นสิ่งที่แตกต่างกันอย่างยิ่ง ในทางปฏิบัติพระองค์มิได้ทรงกระทำการรุนแรงต่อชาวจีน และพระราชกรณียกิจหลาย ๆ ประการกลับแสดงผลในทางผสมกลมกลืนชาวจีน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงลักษณะ (Characteristics) ส่วนพระองค์อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เพื่อจะได้รับความกระจ่างถึงพระราชประสงค์ในการวิจารณ์ชาวจีน

สิ่งหนึ่งที่เป็นลักษณะอันสำคัญยิ่งก็คือ ทรงมีอารมณ์ของศิลปิน ทรงโปรดปรานการเขียน การแต่ง ทรงรักกวี รักศิลป์ เพราะฉะนั้นจึงมีพระอารมณ์อ่อนไหว รุนแรงตามอย่างศิลปินทั่วไป นอกจากนี้ยังโปรดหนังสือพิมพ์มาก ซึ่งศึกษาได้จากพระราชประวัติเมื่อครั้งยังศึกษาอยู่ ณ ประเทศอังกฤษว่า ได้ทรงออกหนังสือพิมพ์ ทั้งยังมีพระกระแสรับสั่งกับข้าราชการบริหารไว้ว่า คนเขียนหนังสือพิมพ์เป็นคนมีสปีริต และการเขียนหนังสือพิมพ์ก็เป็นเกมส์ชนิดหนึ่งที่ต้องเล่นกันข้อ ๆ อย่างโกล และถ้าไต่ถามมือเล่นแรง ๆ ก็สนุกมาก^{๓๐}

เพราะฉะนั้น การเขียนบทวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เรื่องเกี่ยวกับชาวจีนอาจพิจารณาได้ว่า เนื่องจากการที่ทรงเป็นนักเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ จึงทรงชอบการโต้ตอบด้วยคารมเผ็ดร้อนประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเนื่องจากทรงมีอารมณ์แรง (sentimental) อย่างศิลปิน จึงได้เขียนบทวิจารณ์ชาวจีนอย่างรุนแรง เพราะฉะนั้นตามที่สันนิษฐานอาจวิเคราะห์ได้ว่าการเขียนเช่นนี้ของพระองค์ เพราะความเป็นนักเขียนของท่านนั่นเอง

นอกจากนั้น ถ้าพิจารณาในค่านิยมชาตินิยมของรัชกาลที่ ๖ แล้ว การเขียนโจมตีชาวจีนนับเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิชาตินิยมด้วย การที่พระองค์ต้องสร้างลัทธิชาตินิยมขึ้นมาก็คือเป็นรัฐประศาสน์นโยบายของพระองค์ มิใช่เพื่อความมั่นคง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติเท่านั้น แต่เพื่อความมั่นคงทางการเมืองของพระองค์เองด้วย ที่กล่าวเช่นนั้น พิจารณาจากการที่หนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน เช่น กรุงเทพ เดลิเมต์ กับ จีนโนสยามวารศัพท์ เป็นต้น ซึ่งเขียนวิจารณ์รัฐบาลอย่างรุนแรง และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงโต้ตอบอย่างคมคายเช่นกัน^{๓๑} แต่ผลสะท้อน

๓๐. โปรดอ่าน "ทรงเป็นนักหนังสือพิมพ์" ใน *ชีวิตและงานของอัครพหู* ของประพันธ์ ตรีณรงค์ หน้า ๒๘๗-๓๐๘.

๓๑. โปรดอ่าน บทพระราชนิพนธ์ "โลกนี้คือ" "ความเห็นเอกราช" "รดกล้อมนังควรรดกล้อม มิใช่หรือ?"

ยอมทำให้เล็งเห็นถึงข้อบกพร่องในการบริหารประเทศของรัฐบาล ตลอดจนความไม่พอใจต่อกิจกรรมบลอสองของพระองค์ เช่นเรื่อง "กองเสือป่า" และการใช้จ่ายบางอย่าง ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงนำลัทธิชาตินิยมมาใช้ ซึ่งมีใจเพราะเห็นตัวอย่างของต่างประเทศเท่านั้น แต่เพราะผลของถาวรเมืองภายในประเทศด้วย เนื่องจากว่าลัทธิชาตินิยมจะเร่งเร้าความรู้สึกของประชาชนได้ดี มักเป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดอารมณ์เกลียดชัง ดังนั้นจึงทรงใช้วิธีการลทธิชาตินิยมกับลัทธิชาตินิยมในทางก่อให้เกิด Anti-feeling โดยทรงเขียนโจมตีชาวจีนอย่างรุนแรงแล้วยังทรงแสดงองค์ (qualify) เป็น "ผู้นำ" อันนับเป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในทางจิตสังคมที่จะทำให้เกิดศูนย์รวมกำลังของชาติไว้ที่จุดเดียวกัน^{๓๒} ดังพระราชดำรัสในการพระราชทานเลี้ยงแก่นายทหารบกในการประลองยุทธ พ.ศ. ๒๔๖๑ ตอนหนึ่งว่า "ท่านทั้งหลายอย่าเข้าใจผิด ข้าพเจ้าผู้เป็นสหายท่านและเป็นหัวหน้า เป็นประมุขของท่านทั้งหลายนั้น นับว่าเป็นประมุขของชาติ..."^{๓๓}

ด้วยเหตุนี้ การโจมตีชาวจีนก็เป็นเครื่องมือสำหรับ "ผู้นำ" อย่างหนึ่งในการแสดงบทบาทเพื่อสร้างความนิยมแก่ปวงชนนั่นเอง

เพราะฉะนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า โดยเนื้อแท้แล้วพระองค์ทรงเป็นนักการเมือง จึงไม่น่าสงสัยว่าการกดชาวจีนหรือการโจมตีชาวจีนก็เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง อันที่จริงการโจมตีชาวจีนทางหนังสือพิมพ์ของพระองค์เป็น Propaganda อย่างหนึ่งของรัฐบาล คือ Propaganda ทางการเมือง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความแน่นอนตายตัวในทางปฏิบัติมากนัก อาจมีข้อเท็จจริงและสิ่งลวงตา (illusion) ปนกันอยู่ หรือเป็นเรื่องลวงตาลวงใจทางสันกก็ได้

ถ้าเช่นนั้นแล้ว เราจะลงมติว่ารัชกาลที่ ๖ ทรงมีพระราชประสงค์ในการผสมกลมกลืนชาวจีนได้แน่แท้หรือ?

สำหรับคำตอบนั้น ผู้เขียนขออย่าถึงสาระข้างต้นว่า มีเหตุผลอันแสดงการผสมกลมกลืนดังที่กล่าวมาแล้ว แต่เพื่อความมั่นใจ จึงจำเป็นต้องหาคำตอบจากบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ด้วย ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นส่วนพระองค์ออกมา แต่ทว่าเป็นสิ่งที่ยากมิใช่น้อย เพราะจะต้องวางใจเป็นกลางในการอ่านได้เพียงพอและไม่ลำเอียงแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามผู้เขียนก็พยายาม

๓๒. พัทธา สายหู "องค์ประกอบกำลังอำนาจของชาติทางจิตสังคม" สังคมศาสตร์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๐๒

๓๓. ทวน วิริยาภรณ์ (รวบรวมและจัดพิมพ์) พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท. (พระนครพิศนาคะ การพิมพ์ ๒๕๐๗) หน้า ๖๐

ค้นหาคำตอบอันเหมาะสมที่สุดสำหรับเรื่องที่เราจะหาได้ และผู้เขียนคิดว่าบทพระราชนิพนธ์เรื่อง บัญญานายคูลีย์ (ชาวอเมริกา)^{๓๔} จะเป็นกุญแจไขไปสู่คำตอบได้อย่างกระจ่างพอ ว่ามีพระราช ประสงค์ในการผสมกลมกลืนชาวจีนปรากฏอยู่ในความหมายที่ตกลงไปของบทพระราชนิพนธ์นั้น

นอกจากนี้ ยังมีสภาพเศรษฐกิจในระหว่างรัชสมัย ชิงฮ่าแย๋^{๓๕} พอให้เห็นความจำเป็น ในการที่จะต้องผสมกลมกลืนชาวจีนให้กลายเป็นคนไทย เพื่อจะได้ดึงเอาอำนาจทางเศรษฐกิจกลับ คืนมา ซึ่งหมายความว่า เมื่อคนจีนได้กลายเป็นคนไทยก็เท่ากับว่าอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นของ คนไทยนั่นเอง

เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาแล้ว นโยบายการผสมกลมกลืนชาวจีนนับได้ว่าเป็นหัวใจของ การจำกัดอิทธิพลชาวจีน แต่ได้ถูกลดทอนโดยนิยามบิดเบือนเค้าโครงของนโยบายจนทำให้เสียรูปไป

บทสรุป

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทชาวจีนในประเทศไทยนั้น ปัจจุบันนี้ ได้มีผู้ทำการศึกษา ค้นคว้ากันแล้ว ไม่น้อยทั้งที่เป็นชาวต่างประเทศและชาวไทย ชาวจีนมีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่ต้นสมัย รัตนโกสินทร์ทีเดียว การสร้างราชธานีของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็โปรดให้ สร้างขึ้น ณ บริเวณที่อยู่อาศัยเดิมของพระยาราชเศรษฐีและพวกจีน อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้มุ่ง หมายที่จะหาข้อยุติตามสมมติฐาน คือ

๓๔. โปรดอ่าน “บัญญานายคูลีย์ (ชาวอเมริกา)” ได้ ในภาคผนวกของบทความนี้

๓๕. โปรดอ่าน *ราชกิจจานุเบกษา* ตั้งแต่ก่อนต้นรัชกาล จะพบว่ามีการประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับการลด อัตราค่าเช่า ประกาศลดอัตราเก็บเงินชำระราชการ เพราะการทำนาไม่ได้ผลมีอยู่หลาย ๆ ท้องที่ในแต่ละปี นอกจากนี้ บัญญาการขาดแคลนข้าว และการกักตุนข้าวทำให้สภาพเศรษฐกิจปั่นป่วนถึงเช่น “ประกาศกรรมการ กำกับตรวจตราข้าว” ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก* เล่ม ๓๓-๓๔ พ.ศ. ๒๔๖๔ หน้า ๒๑-๒๒ แม้แต่ก่อนต้น รัชกาล การทำนาก็ประสบปัญหาแล้ว ดังเช่น “ประกาศยกเว้นไม่เก็บค่าเช่าแก่ราษฎรซึ่งทำนาไม่ได้ผลรวม ๒๘๘ ตำบล ในแขวงมณฑลกรุงเก่าไว้ศกหนึ่ง” รวมเนื้อที่นา ๔๔๕,๐๔๖ ไร่ ๑ งาน ๖๘ วา เงินอากรรวม ๓๔๔,๘๑๑ บาท ๕๐ สตางค์ ใน *ประชุมกฎหมายประจำศก* เล่มที่ ๒๓-๒๔ พ.ศ. ๑๒๘ ถึง ๑๓๐ หน้า ๕๘๔ และ รัชกาลที่ ๖ ยังทรงใช้จ่ายเนื่องด้วยกิจการต่าง ๆ ในราชสำนักเป็นเงินจำนวนมากซึ่งมีกล่าวไว้โดยสังเขปใน หนังสือ *Lords of Life* ของ H.R.H. Prince Chula Chakrabongse of Thailand (London: Alvin Redman Limited, 1960.), pp. 279-284.

นอกจากนี้ ในหนังสือ *ปฏิวัติ ๒๔๗๕* ของเกียรติชัย พงศ์พานิช (แพรวพิตยา ๒๕๑๔) หน้า ๕๘ ยังได้แสดงรายงานงบประมาณแผ่นดินก่อนการปฏิวัติ ซึ่งมีงบประมาณแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ ๖ ด้วย แสดงให้เห็นถึงจำนวนเงินรายได้รายจ่ายแต่ละปี ส่วนใหญ่จะมีรายจ่ายเกินรายได้

การจำกัดอิทธิพลชาวจีนใน รัชกาลที่ ๖ เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการผสมกลมกลืน

ชาวจีน

ปฏิริยาต่อชาวจีนได้เริ่มปรากฏตั้งแต่ต้นรัชกาลแล้ว ทั้งพระราชดำรัสตอบพ่อค้าจีนในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งมีสาระสำคัญว่าจะทรงให้ความยุติธรรมต่อชาวจีน ต่อมาได้ทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติต่าง ๆ อันมีส่วนส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติและการผสมกลมกลืนของชาวจีนด้วย อาทิเช่น พระราชบัญญัติสัญชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทรงพระราชทานยศถาบรรดาศักดิ์แก่ชาวจีนอย่างกว้างขวาง แต่ทว่าในขณะที่เดียวกันก็ได้ทรงสร้างลัทธิชาตินิยมขึ้น โดยทรงพระราชนิพนธ์บทความประเภทปลุกใจต่าง ๆ^{๓๗} ลงหนังสือพิมพ์และได้ทรงใช้การโจมตีชาวจีนเป็นเครื่องเร้าอารมณ์อย่างหนึ่งด้วย ดังนั้นจึงทำให้เห็นถึงความขัดแย้ง (conflict) ในส่วนพระองค์เอง อันมีผลทำให้กลายเป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืน และการสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

เมื่อวิเคราะห์ถึงมูลเหตุต่าง ๆ ซึ่งทำให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจำกัดอิทธิพลของจีนแล้ว ทางที่เหมาะสมก็คือการผสมกลมกลืนชาวจีน เพื่อผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงดำเนินการใด ๆ ที่รุนแรงแก่ชาวจีนเลย นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าถ้าวิเคราะห์บทพระราชนิพนธ์บางเรื่องอย่างละเอียดแล้ว จะสามารถเข้าใจถึงพระราชดำริเกี่ยวกับชาวจีนได้เป็นอย่างดี ดังเช่นเรื่อง ปัญญานายคูเลีย (ชาวอเมริกา) โดยทรงแสดงพระราชประสงค์ต้องการให้คนจีนในเมืองไทยกลายเป็นคนไทย

ดังนั้น จึงได้สรุปข้อยุติตามสมมติฐานที่ว่า การจำกัดอิทธิพลชาวจีนในรัชกาลที่ ๖ เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการผสมกลมกลืนชาวจีน

สุวิมล ขาญมานนท์

นิสิตปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓๗. โปรดอ่าน ความกึกกั่นเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองของรัชกาลที่ ๖ ซึ่งทรงใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ได้ส่งผลสะท้อนต่อความรู้สึกของคนบางกลุ่มในทางขัดแย้งต่อพระองค์เอง จาก ร้อยหน้า สุมทวารนิร. อุตุการทางการเมือง (พระนคร: เกล็ดไทย, ๒๕๑๗) หน้า ๑๓๔-๑๔๒.

ภาคผนวก
“ปัญญานายคูลีย์ (ชาวอเมริกา)”
บทพระราชนิพนธ์ใน
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ ๗ เมษายน หนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เติลเมล์ แชนอังกฤษ ได้ลงจำหน่ายว่า “นายคูลีย์ ว่าด้วยลักษณะคนผสม อันเป็นความเห็นของเขาส่งได้แสดงไว้แต่ปี ค.ศ. ๑๙๐๒ ในเรื่องคนผสม ในประเทศอเมริกา และซึ่งข้าพเจ้าหวังใจว่าได้จับตาคอนไทยผู้ร่วมชาติและทั้งคนอื่น ๆ ด้วย เพราะ เหตุว่าข้อความที่นายคูลีย์กล่าวนั้นเป็นความจริง และเกือบจะว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงคนผสมใน กรุงเทพมหานครนี้ก็ได้

เมื่อระลึกดูเข้าใจว่าในราวฤดูหนาวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ ที่ข้าพเจ้าได้พบกับ นายคูลีย์ ณ บ้านสหราชอาณาจักรผู้หนึ่งซึ่งเป็นที่คุ้นเคยด้วยกันทั้งสองฝ่าย ในเมืองฟลอเรนซ์ในประเทศ อิตาลี ท่านผู้อ่านบางทีจะทราบอยู่แล้วว่านามจริงของเขานั้นหาใช่คูลีย์ไม่ ในขณะที่ทำให้ รู้จักกันนั้นข้าพเจ้าก็ ได้รู้จักเขาโดยนามจริง หาได้รู้ไม่ว่าเขาคือผู้แต่งหนังสือใช้นามว่า คูลีย์ จนเจ้าของบ้านได้ขยายออกมาให้ข้าพเจ้าทราบ ก่อนที่ได้ทราบว่าเขาคือใครนั้น นายคูลีย์ ได้ พยายามทำกิริยาไว้ท่าอย่างสงบเสงี่ยม ซึ่งข้าพเจ้าเห็นได้ว่าไม่ใช่กิริยาอันเป็นธรรมดาของเขาเลย เพราะข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นนัยตาของเขาขยับเป็นเชิงเล่นเชิงหัวอยู่ข้างหลังแว่นตาหน้าของเขา และแม้ว่ายังมีได้รู้จักว่าเขาคือใคร เพราะเขายังใช้นามจริงเป็นเครื่องแฝงอยู่ ข้าพเจ้าก็รู้สึกได้ว่า เขาเป็นคนช่างพูดเพราะพูด คิดตลอดอย่างแบบโอริซซึ่งยากที่จะอธิบายให้ท่านว่าเป็นอย่างไรได้นั้น ในถ้อยคำอันเรียบร้อยที่เขากล่าว ครั้นเมื่อเจ้าของบ้านได้ขยายความว่าเขาคือนายคูลีย์แล้ว ดูเขาก็ รู้สึกโล่งมากกว่าอย่างอื่นและเมื่อเขาปล่อยอารมณ์พูดตามสบาย และแม้เมื่อมาทวนระลึกดูภายหลัง ดูเหมือนเขาจะได้ทำให้ข้าพเจ้าพูดแต่ฝ่ายเดียวเกือบตลอดก็ ข้าพเจ้ายังได้รู้สึกเพลิดเพลินในการ สนทนากับเขาเป็นอันมาก

* จาก ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงสุวรรณภิงคารุณานุกูล (พระนคร : นิตยสารศิลปกรรม, ๒๔๘๘)

ข้าพเจ้ายังจำได้ว่าเขาได้ถามข้าพเจ้าถึงเรื่องเมืองไทย มีเรื่องพวกจีนอันมีจำนวนมากมาย
ปนกันคนไทยเป็นต้น โดยปรารถนาจะทราบว่าจีนได้ประพาศคนเหมือนกับคนไทยๆหรือไม่ ใน
ขณะนั้นข้าพเจ้าทำกับคนที่นั่นบ้างไม่รู้ สักว่าได้ เพราะว่าได้ไปเสียจากเมืองไทยหลายปีแล้ว
ข้าพเจ้าจึงได้หาญรับรองต่อนายคูลีย์ (ซึ่งเป็นนามที่ข้าพเจ้าจะขอใช้เรียกเขาต่อไป) ว่าจีนนั้น
ได้ประพาศแล้ว สักคนเป็นคนไทยทีเดียว นายคูลีย์จึงได้เอ่ยว่า "ถ้าฉะนั้นท่านก็เคราะห์ดีที่กว่าพวก
ข้าพเจ้า เพราะเหตุว่าพวกข้าพเจ้า ไม่สามารถจะทำให้บรรดาคนที่เข้าไปอยู่ในอเมริกาเป็นอัน
มากนั้นรู้ สักคนเป็นคนอเมริกันได้เลย" แล้วเขาจึงได้เล่าถึงเรื่องพวก "เยอรมัน-อเมริกัน" ทั่วไป
และถึงแม้ว่าเขาจะมี ได้ใช้ศัพท์ไวยากรณณ์ที่เขาใช้ในเวลาที่เขาเป็นนายคูลีย์ก็ดี แต่ใจความที่เขา
กล่าวนั้นก็เหมือนกันกับที่ได้เขียนภายหลัง ดังที่ข้าพเจ้าได้เห็นคัมภีร์ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ
เคลิเมนต์นั่นเอง

ในเวลานั้นข้าพเจ้ายังไม่รู้ สักตามที่ว่าแล้ว จึงสำคัญว่าเป็นเรื่องตลกที่เขาได้นำมากล่าว
เพื่อความเพลิดเพลินแห่งข้าพเจ้าและบรรดาแขกทั้งหลาย ที่ได้มาประชุมกันอยู่กระเบียดบ้านของ
ของเจ้าของผู้ มีใจอารีที่เมืองฟลอเรนซ์นั้น ครั้นต่อมาข้าพเจ้าได้สนทนากับสหายชาวอเมริกัน
อีกคนหนึ่งเป็นชาวเมืองที่ละเตลัฟเพีย ซึ่งเป็นคนที่มีชื่อเสียงและมีคนนับหน้าถือตามากในอเมริกา
สหายผู้นี้ได้รับรองแก่ข้าพเจ้าว่า ข้อความที่นายคูลีย์กล่าวนั้นเป็นความจริงทีเดียว และเพราะ
ประจวบเวลาข้าพเจ้ากำลังคิดจะไปเที่ยวอเมริกาอยู่ เขาจึงได้แนะนำให้ข้าพเจ้าสังเกตด้วยตนเอง
จึงจะรู้ สักได้ว่าถ้อยคำที่นายคูลีย์กล่าวนั้นเป็นความจริงเพียงใด เพื่อจะตัดความให้สิ้น ต่อมาอีก
หน่อยหนึ่งข้าพเจ้าจึงได้ ไปประเทศอเมริกา และถึงแม้ว่าได้อยู่ในประเทศนั้นไม่สู่นาน ข้าพเจ้าก็
ได้มีโอกาสสังเกตการณ์และรู้ สักว่า ข้อความที่นายคูลีย์กล่าวนั้นเป็นความจริงแท้ทีเดียว และตามที่
ข้าพเจ้าได้สนทนากับชาวอเมริกันผู้มีชื่อเสียงอีกหลายคน มีนายทหารชั้นนายพลซึ่งครั้งหนึ่งได้ออก
ไปเป็นผู้บัญชาการทหารอเมริกันในบุรพาทิสันคน หนึ่งต่างได้รับรองความเห็นของนายคูลีย์ ในเรื่อง
คนผสมทางสน เมื่อได้ความดังนี้แล้วข้าพเจ้าได้ ไปยังเมืองเซนแฟรนซิสโกและพักอยู่ในเมืองนั้น
๓-๔ วัน และในระหว่างนั้นได้มีโอกาสไปเที่ยวในเมืองตอนที่ฉันอยู่ ในที่นั้น มีคนยึดเย็บคกันอยู่
เป็นหมู่ใหญ่ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาดูแล้วก็เหมือนกับอยู่ในเมืองจีนทุกประการไม่มีติดอะไรเลย เท่ากับ
ไม่ได้ข้ามมหาสมุทรไปเลยทีเดียว ข้อนี้ดูประหลาดยิ่งนัก และทำให้ข้าพเจ้าทวนระลึกถึงเมืองไทย
ทันที เมื่อมานึกดูข้าพเจ้าเข้าใจว่าน่าจะเป็นเพราะได้ไปเห็นตนเอง ซึ่งทำให้ปัญหาเรื่องคน

ผสมนึ่งอยู่ในสมองข้าพเจ้า และทำให้ข้าพเจ้าต้องระเบิดคังแฉงอยู่ในหนังสือพิมพ์เนื่อง ๆ
แต่นั้นมา ซึ่งข้าพเจ้ามีความเสียใจอย่างยิ่งเพราะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นในหมู่คน
บางจำพวก และทำให้คนบางคนที่ข้าพเจ้ามิได้มีความตั้งใจจะให้โกรธเคืองเลยนั้น มีความ
เจ็บแค้นไปด้วยได้

ในการที่ข้าพเจ้าตอบนายคูลีย์ว่า จีนในเมืองไทยย่อมกลายเป็นไทยนั้น ข้าพเจ้ากล่าว
โดยสัตย์จริง ถ้าที่ถูกแท้ ก็ควรต้องว่าข้าพเจ้าได้ตอบตามที่ เป็นความจริงบ้าง เพราะอยู่ในสมัย
เมื่อ ๑๕ ปีมาแล้ว ถ้าก่อนนั้นขึ้นไปอีก พวกจีนที่เข้ามาในเมืองไทยได้มีเหลืออยู่แต่ส่วนน้อยที่กลายเป็น
ไทย ส่วนมากนั้นเมื่อได้สะสมสมบัติได้พอเลี้ยงตนและครอบครัวให้เป็นสุขสบายในเมืองเดิม
ของเขาแล้ว ก็ได้พากันกลับไปเมืองจีนหมด แม้แต่พวกที่ตั้งรกรากในเมืองไทยเป็นหลักฐาน
ก็มีได้กลายเป็นไทยแท้โดยลักษณะเดียวกันกับคนเยอรมันของนายคูลีย์ คือ จีน “ไม่ทิ้งเมืองจีนเลย
ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนต้องเอาเมืองของตนติดไปด้วยเสมอ” ที่เหมือนกับเยอรมันของนายคูลีย์อีกอย่าง
หนึ่งนั้น ก็คือ “ไม่เคยเป็นไทยเลย เว้นไว้เสียแต่ในเวลาที่ถูก” ไปเมืองจีนชั่วคราวหนึ่ง ข้าพเจ้า
รู้จักพ่อค้าจีนผู้มีชื่อคนหนึ่ง ได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยแล้วราว ๖๐ ปี แต่ถึงกระนั้นก็คงยังเหมือน
เยอรมันของนายคูลีย์ที่ตรงว่า “เขาพูดแต่ภาษาของเขาเอง.....และอาหารของเขาก็แปลกมาก
และหาได้รู้สึกโดยแท้จริงว่า ได้มาอยู่ในเมืองไทยนี้ไม่” ครั้ง ในสมัยที่ข้าพเจ้าว่านั้น ลูกจีน
และหลานจีนได้กลายเป็นไทย เพราะเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้หาญรับรองก่อนนายคูลีย์ว่าจีนยอมกลายเป็น
คนไทย เพราะเหตุว่าถึงแม้จีนที่เกิดในเมืองจีนไม่กลายเป็นคนไทยก็จริง แต่ลูกและหลานจีนผู้นั้น
ได้กลายเป็นไทย ก็เป็นที่พอใจของข้าพเจ้าแล้ว

และถ้าการคงเป็นอยู่เช่นนั้น ข้าพเจ้าก็จะพอใจเหมือนกัน แต่ใคร ๆ ที่รู้สึกได้สังเกตการ
ดำเนินไปแห่งกิจการจริง ๆ แล้ว ก็จะเห็นว่าสมัยนี้มีคนอยู่หมู่หนึ่งหรือหลายหมู่ก็เป็นที่
บ่งกันเพื่อมิให้จีนกลายเป็นไทย คนเหล่านี้ได้เดินวิธีโดยจัดการให้มีหนังสือพิมพ์จีนสำหรับ
สั่งสอนและอบรมความปรารถนาและความรู้สึกเป็นชาติของจีนซึ่งอยู่ในเมืองไทย ตั้งโรงเรียนจีน
ขึ้นสอนแต่ภาษาจีนไม่สอนภาษาไทย ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นภาษาเดิมของจีนที่มารดาเป็นไทยแท้จริง
พวกจีนเหล่านี้ได้พยายามทำทุกสถานที่จะให้จีนกลายเป็น “นาคระผสม” ของเมืองไทย (และ
ออกนามตนว่า “จีนสยาม” หรือ “สยามจีนนางกูร” ก็ยังคงตกอยู่ในฐานไทยผสม และเพราะ
ข้อนี้แหละข้าพเจ้าจึงต้องร้องทุกข์

จริงอยู่ข้าพเจ้าทราบอยู่ดีแล้วว่า ความรักที่ต่อชาติเดิมและเมืองเดิมของคนนั้นเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่ง และข้าพเจ้าก็ยืนยันว่าเป็นคุณสมบัติของจีนอย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่เมื่อจะให้

ข้าพเจ้าล้มเหลวยอมรับว่าเงินซึ่งยังคงใจอยู่ว่าจะเป็นเงินนั้นเท่ากับคนไทยที่เป็นไทยแท้ ข้าพเจ้ามีความเสียใจอย่างยิ่งที่จะต้องกล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่สามารถจะรับได้เช่นนั้นจริงๆ ข้าพเจ้าอาจจะทำอะไร ๆ อย่างบังคับได้หลายอย่าง แต่จะให้ถือว่า "ไทยผสม" เป็นไทยแท้ นั้น ข้าพเจ้าขอขบขันไว้เสียทีเถิด

ข้าพเจ้าก็โตกล่าวมาหลายครั้งแล้ว และในที่สุดนี้จะขอโอกาสกล่าวซ้ำ บรรดาเงินทุกคนไม่เลือกว่าคนใด ผู้มีความเต็มใจโดยสัจจะที่จะยอมเสียด้วยกับเมืองไทย (คือถือตัวเป็นไทยแท้ทีเดียว) ไม่เลือกว่าในสมัยร้ายหรือคั้นนั้น ข้าพเจ้าจะยินดีกางแขนต้อนรับเขา และขอให้ข้าพเจ้าได้เป็นคนแรก ที่จะจับมือเขาโดยเสมอภาพในฐานะที่เป็นคนไทยร่วมชาติกัน แต่ส่วน "ไทยผสม" นั้น ถึงแม้ข้าพเจ้าจะมีความจำเป็นจำใจต้องแสดงเกียรติต่อเขาที่อยู่ เพราะเป็นความสะดวกเช่นนั้นก็ดี แต่ถึงผู้ใดจะกล่าวหรือทำอะไรแก่ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถบังคับหัวใจของข้าพเจ้าให้ยินยอมรับรองว่า "ไทยผสม" เป็นชาวชาติไทยเสมอเหมือนกับไทยแท้ ๆ และข้าพเจ้าไม่สามารถเลยที่จะยอมรับในใจได้ว่า พวกไทยผสมเป็นส่วนหนึ่งแห่งชาติอันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้าโดยแท้จริง.